

ወሐጥዮ እንተበልከዋሰ ትጎሰመሉ፡ (-) + (+) = 0 (ቀመር ማባ ሰዲህኤ)

መሪሕነት ዙብ ሰሜን አመሪካ ሰዲህኤ ብ 15 ጥሪ 2017 ናይ ሙሉእ አባላቱ ዕውት ናይ ተለኮንፈረንስ ኣኼባ ከምዘካየደ ዝከከር ኢዩ። መሪሕነት ዞባ ነቲ ንውሽጣዊ ሓድነት ሰልፊ ዝምልከት ናብ ማባ ሰልፊ ዝላኦ ባዓል 5-ነጥቢ ውሳኔታት ብሰፊሑ ድሕሪ ምብራህን ነቲ ካብ ጨናፍር ዝቐረበሉ ሕቶታት ድሕሪ ዓዕጋቢ መልስታት ምሃብን፡ መድረኽ ንናይ አባልት ሕቶን ርእይቶን ብምክፋት ጽፋፍን ኣብነታውን ኣኼባ ኣካይዱ። ዝበዝሑ አባላትን ጨናፍርን ዞባ ሰሜን አመሪካ ነቶም ነቲ 4ይ ጉባኤ ዞባ ዘሕለፎም ንውሽጣዊ ሓድነት ሰልፊ ዝመልከቱ ውሳኔታት፡ ለቦታታትን ምሕጽንታታትን ደጊሞም ብምድጋፍ፡ ነቲ ዞባ መሪሕነት ዘሕለፎ ባዓል 5-ነጥቢ ውሳኔታት ዘለዎም ተሪር ደጋፍ ገሊጾም። ማባ ውሳኔኡ ንክስሕቡውን ደጊሞም ጸዊዖም። ኣብዚ ኣኼባ ዝተነጸረ ሓደ ሓቂውን ኣሎ። **ንሱ ካኣ፡ ኣብዚ ጊዜ እዚ ንሰልፊ ዲሞክራሲ ህዝቢ ኤርትራ ገጢሞም ዘሎ ብድሆ “ልዕልና ሕገ ዶስ ወይ ውሳኔ መሪሕነት ይቐድም ዝብል ከሳዳዊ ሕቶ ምንጻርን ምምላስን” ምጂኑ ኢዩ። እቲ ቀንድ ጉዳይ፣ ብዛዕባ “ሕጋውነትን ቅዋማውነትን” ውሳኔ ማባ ዳኣምበር ብዛዕባ ሓው መስፍን ሓጎስ ወይውን ብዛዕባ አባላት ማባ ኣይኮነን።**

ማእከላይ ባይቶ ሰዲህኤ ቅዋም ሰልፊ ዝጥሕስ ውሳኔ ወሲዱ ክባሃል ከሎ፡ እቲ ናይ ምውንዛፍ ውሳኔ፡ ሕጋውነትን ቅዋማውነት ዝነደሎ ውሳኔ ኢዩ ማለት ኢዩ (**ፃንቓጽ 3.8**)። ማባ ልዕሊ ሕጊ ኮይኑ፡ ንሕጊ ሰልፊ ተማእዘዳይ ክኸውን ኣይካኣለን፡ ቅዋም ሰልፊ ጥሒሱ። ብውሕዱ እዞም ዝሰዕቡ ጥሕስታት ካኣ ክጥቀሱ ይካኣሉ፡-

1. ካብ ሰልፊ አባልነት ምውንዛፍ ማለት እንታይ ማለት ኢዩ? አባልነቱ ዝተወንዘፈ አባልክ እንታይ ኢዩ ናይ አባልነት ግብኣቱን ናይ አባልነት መሰላቱን? አባልነት ኣብ ሰዲህኤ ብመልክዕ መሰላትን (**ፃንቓጽ 4.3**) ግብኣትን (**ፃንቓጽ 4.4**) ኢዩ ዝግለጽ።ናይ ዝተወንዘፈ አባል መሰልን ግብኣትን ዝድንግግን ዝውስንን ዓንቀጽ ኣብ ቁዋም ሰልፍና የልቦን። ስለዝኮነ፡ አባልነት ካብ ሰልፊ ክውንዘፍ ይኹን ክድስክል ኣይካኣልን። **ብፃንቓጽ 4.5** መሰረት፡ ክስጎግ ጥራሕ ኢዩ ዝካኣል። ሓው መስፍን ግን **ፃንቓጽ 4.5** ኣይጣሓሰን። ማባውን፡ ዓንቀጽ ጠቂሱ፡ ሓው መስፍን ነዛ ዓንቀጽ እዚኣ ስለዝጣሓሰ ኢዩ ተወንዚፉ (ብግብሪ ተስጉጉ) ኢሉ ዝጠቐሶ የልቦን። ዝጣሓሰ ኣንቀጽ ስለዘየለ።
2. ሓው መስፍን ሓጎስ ሓላፍነቱ ካብ ማእከላይ ባይቶ(ማባ) ብገዛእ ፍቓዱ ስለዘውረደን፡ ማባ ካኣ ንጠለቡ ስለዝተቐበሎን፡ ተራ አባል ሰልፊ ኢዩ ነይሩ። ብቁዋም ሰልፍና መሰረት ካኣ ዝኾነ ንውልቀ አባል ዝምልከ ጉዳይ ቦታ ዘለዎ/ዘላታ ጨንገር ኢዩ ዝውዳእ (**ብፃንቓጽ 5.2.1** መሰረት፡ጨንፈር መሰረታዊ ኣሃዱ ሰዲህኤ ኢያ)። ብይግባኝ ጥራሕ ኢዩ ጉዳይ/ያ ናብ ዞባ ወይውን ካብኡ ንላዕሊ ዘሎ ጽፍሒ ዝሓልፍ። ናይ ሓው መስፍን ሓጎስ ጉዳይ ካኣ ቦታ ዝነበሮ ጨንፈር ክትሓዝን ክእለን ነይሩዎን ይግቦኣን። **ስለዝኾነ ማባ ጉዳይ ሓው መስፍን ታሕቲ ወራዱ ክርኢ ቁዋማውን ሕጋውን ኣይነበረን።** ከምኡ ስለዝተገብረ፡ ናይ ሓው መስፍን ናይ ይግባኝ ቁዋማዊ መሰል(**ፃንቓጽ 4.3.6**) ተገፊፉ ማለት ኢዩ። ቦታ ዝግቦኣ ማለት ብጫንፈር ተራእዩ ነይሩ እንተዝኸውን፡ ናብ ንእስ ዞባ፣ ናብ ዞባ ወ.ዘ.ተ. ይግባኝ ናይ ምባል ቁዋማዊ መሰሉ ክጥቐም ምኻኣለ ነይሩ።
3. **ብፃንቓጽ 4.3.6** መሰረት፡ ዝኾነ አባል ንዕኡ ዝምልከት ክስታት ዘጠቓቐል ውሳኔ ኣብዝውሰደሉ እዎን ክስታቱ ክፈልጥን ንክሱ ክከላኸልን መሰሉ ሕሎው ክንሱ፡ ሓው መስፍን ግን እዚ ዕድል እዚ ክረከብ ኣይካኣለን። ጉዳዩ ማባ ስለዝረአዩ፡ ሓው መስፍን ካኣ አባል ማባ ስለዘይኮነ፡ ኣብ ቅድሚ ማባ ቀሪቡ ንክስታቱ ክከላኸል ኣይከኣልን ኢዩ ተባሂሉ ተኸልኪሉ። **ከምዚ ዓይነት ኣካይዳ ማባ፡ ቁዋም ሰልፊ ዝጣሓሰ ጥራሕ ዘይኮነስ መባእታዊ መሰል አባል ዝገፈፈን ዘይፍትሓዊ ኣገባብ ኢዩውን ነይሩ።**

ጥሕስት ቅዋም ሰልፊ ማለት ምግሃስ ዕላማታትን ራእን ተልእኾን ሰዲህኤ ማለት ምጂኑ ብንጹር ምግንዛቡ ኣገዳሰን ክሰመረሉ ዘለዎ መሰረታዊ ሓቂን ኢዩ። ጥሕስት ቅዋምን ግህሰት ዓላማታትን ራእታትን ተልእኾታትን ሰዲህኤ ካኣ ንሓድነት ሰልፊ ብሰንጣቂት ሃሪሙ ዘፍርስ ኢዩ። ስለዝኾነ፡ ኢቲ ዝግባእ ዝነበረ፡ ማባ ነቲ ዝወሰዶ ውሳኔ ብምስሓብ፡ ኣብ ሰልፊ ንቡር እሂን-ሚሂን ዝፈጥር ሃዋሁ ንክመጽእ ክጽዕት ነይሩዎ። ተጋዕዮ እልካ ገይጋካ ምእራም ምልክት ብሰለትን ልቦናን እምበር ምልክት ስንፍና ወይውን ሸንፊት ኣይኮነን ነይሩ። ይኹንምበር፡ ማባ ንዝቐረቡሉ ምሕጽንታት፡ ለቦታታትን መዝከረታትን ንዘይምቐባል ከንደልህጽ/ከንደልፍጽ ድሕሪ ምጽናሕ፡ ሕጂ ብ (-) + (+) = 0 ዝብል ቀመር ብምጥቃም ነቶም ካብ ዞባ ሰሜን አመሪካ ዝቐረቡሉ ምሕጽንታት፡ ለቦታታትን መዝከረታትን ኣይቅብሎምን ብምባል **“ቅዋም ሰልፊ ዝጣሓሉ”** ውሳኔታቱ ከምዘይስሕቡም ገሊጹ ኣሎ። እቲ ስነ-ምግባር እንታይ ኢዩ እንተተባህለ፡ “ጨንፈር ኣዲስ አባባ መስፍን

ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ ስለዝበለት፡ ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ማባ ውሳኔ ንክስሑብ ዘቕረቦም ምሕጽንታት፡ ለቦዎታትን መዝከረታትን ንጽጋት ኢዮም” ዝብል ኮይኑ ንረኽቦ። ማለት፡ **(ለቦዎ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ(መስፍን ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ)(-)) + (ለቦዎ፡ ምሕጽንታትን መዝከርን ዞባ ሰሜን ኣመሪካ (ዘይሕጋዊን ዘይቅዋማውን ውሳኔ ማባ ክሳተብ)(+)) = (ማባ ውሳኔይ ኣይሰሕብን ይብል (0))። ኣብ ኣልጅብራ (ሕሳብ) እንድሕርዳኣ (-U) + (+A) = 0 ክይኑ፡ U = A ማለት ኢዩ። ስለዝኾነ፡ ብቀመር ማባ መስረት፡ ለቦዎ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባን ምሕጽንታት፡ ለቦዎታትን መዝከረታትን ዞባ ሰሜን ኣመሪካን ብዛዕባ ሓደ ዓይነት ጉዳይ ተጻረርቲ ለቦዎታት/ውሳኔታት ግን ካኣ ሓደ ዓይነት ሚዛን ኣለዎም ማለት ኢዩ። ወዮዳኣ “**ዋሓጥዎ እንተበልክዎስ ትጎስመሉ** —” ኮይኑምበር፡ ማባ ከምዚ ዓይነት መሰረታዊ ኣበር (መንቅብ) (fundamental flaw) ዘሎዎ ቀመር ምጥቃም ኣይምተገቦኡን። ብኣንጻሩ እጂ ዳኣ ከምቲ ልቦና ቀዳሞት ዝብሎ፡ “ስርዓት የናብር፡ ዕርቂ የካብብር” ስለዝኾነስ፡ ነቲ ጉዳይ ብዕምቕትን ብርግኣትን ፈቲሹ ናይ ምንጽጻግ ዘይኮነስ ናይ ምርድዳእ መንፈስን ሃዎሁን ዝፈጥር ኣገባብ ክኸተል ይግበእ ነይሩ።**

መጀመሪያ፡ ብዓቕን ደረጃ ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ብዙሓት ጨናፍራት ዝሓዘን ብኣማኢት ዝቐጸሩ ኣባላት ዘለውዎን ዞባ ኢዩ። ስለዝኾነ፡ ንዞባ ሰሜን ኣመሪካ ምስ ካብ 10 ዘይበጽሑ ኣባላት ዘለውዎ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ከተዋዳድር ምፍታን ሕጊ ኣልገብራ (Algebra) ዝጥሕስ ኢዩ። ካላኣይ ነገር ካኣ፡ ዞባ ሰሜን ኣመሪካ ዘልዕሎ ዘሎ ሕቶ (ጉዳይ) “**ልዕልና ሕጊ ዶስ ወይ ውሳኔ መሪሕነት ይቕድም? Rule of Law versus Rule of Leaders: Which one Takes Primacy?**” ዝብል ኮይኑ፡ ማባ ቅዋም ሰልፊ ጥሒሱ ኢሉ ኢዩ ሕጋዎ ሞጎት ዘቕርብ ዘሎ። ቡቲ ካልእ ወገን፡ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ነቲ ዘይሕጋዊ ውሳኔ ማባ ምድጋፍ ጥራሕ ዘይኮነስ “መስፍን ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ” ኢዩ ትብልውን። እተቐርቦም ምክንያታት ካኣ፡ ብሰንኪ መስፍን ሓጎስ ናብ ሰዲህኤ ክስለፉ ዝግበእም ዝነበሩ መናእሰይ ክሃድሙ ስለዝጸንሑ፡ ምስ መስፍን ሓጎስ ዝመርሖ ዝነበረ ውድብ ምስማርና ስለዝኸሰረናን ወ.ዘ.ተ. ዝብሉ ኣብ ናይ **ትጽቢታት ምዕባር ክለሳ-ሓሰብ (Expectations Violations Theory)** ዝተሰረቱ ዳርጋ ናይ ሕነ-ምፍዳይ ዝዓይነቱ፡ ስሚዒታዊ ርእይታት ኣብ ርእሲ ሓው መስፍን ሓጎስ ዝገበሩ እዮም። እዚ ካኣ ካብቲ ኣብመንበር ሰልፊ ኣብዝገበሮ ናይ ፓልቶክ ኣኼባ ዝነበረ “**መስፍን እንታይ ዶ ገይሩልና ኢዩ፤ መስፍን እንታይ ዶ ዝገብር ነገር ኣሎ ኢዩ፤ ወ.ዘ.ተ.**” ዝብሉ ዘይተወደኑ ክስታት ዝተፈልዩ ኣይኮኑን። መስፍን ሓጎስ ብመስረት **ዓንቀጽ 4.1.1.** ንቅዋምን ፖሊቲካዊ ፕሮግራምን ሰዲህኤ ተቐቢሉ ንነዊሕ ጊዜ ዝተቐለሰን ዘቃለሰን ባእታ ኢዩ። ስለዝኾነ ኢዩውን ኣብ 2ይ ጉባኤ ሰልፊ ካላኣይ ዝላዕለ ድምጺ ብምራካብ ንማባ ዝተመርጸ። ስለዚ፡ እዚ ብጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ዝቕረበ ስነ-ምጎት መስረት ኣልቦ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ካብ “ናይ ረብሓታት ምግጫው” (conflict of interest) መትከል ዝምንጩውን ኢዩ።

ኣብዚ ክስተባህሉሉ ዘለዎ ሓቂ፡ ክለት ካብቶም ሓው መስፍን ሓጎስ ዘልዕሎም ከርሰ-ነገራት ብዛዕባ ሰዲህኤን ዝምድናታቱ ምስ መንግስቲ ኢትዮጵያን፤ ሰዲህኤን ምልክታት ምንጽልላው ብልሽውናን ዝምልከቱ ኢዮም። ብዛዕባ ዝምድናታት ሰዲህኤን መንግስቲ ኢትዮጵያን ብዝምልከት፡ ኣብ መንጎ ኣባላት ሰልፊ ፍልይያት ከዝነበረን ከምዘሎን ኩሉ ዝፈልጦ ስለዝኾነ ሕጂ ብዛዕባኡ ምዝራብ ተደላዩ ኣይኮነን። ይኹንምበር ብዛዕባ እዚ ጉዳይ እዚ ክንዛረብ ከለና፡ ክፍለጥ ዘለዎ ሓደ ሓቅን መረታዊ ሕቶን ኣሎ። ንሱ ካኣ ምምሕያሽ ወይ ምሽሕኻር ናይዚ ዝምድና እዚ ብኸመይ ንውልቃዊ ረብሓታት ውልቀ ኣባላት ሰልፊ ይጸለው ዝብል ኢዩ። ኢዚ “ናይ ረብሓታት ምርጻም” (conflict of interest) ምህላውን ዘይምህላውን ምፍታሽ ክስገር ዘይብሉ ዕማም ምጅኑ ኢዩ ካኣ ዘመልከት። ገለገለ ኣባላት ጨንፈር ኣዲስ ኣባባ ኣብ ኢትዮጵያ እንዳሰርሑ/እንዳነገዱ ስለዝነበሩ ስለዝኾኑ፡ መታን ውልቃዊ ረብሓታም ከይትንክፍ፡ ዝኮነ ንዝምድና ሰዲህኤን መንግስቲ ኢትዮጵያን ዝምልከት ጉዳይ፡ ነቲ ዝምድና ብዘየሻሕኽር ኣገባብ ክእለ እዮም ዝደልዩ። ስለዚ፡ ሕጂ መስፍን ሓጎስ ክስጎግ ኣለዎ ምባሎም ካብዚ ስነ-ምጎት እዚ ዝንቅል ምጅኑ ምግማቱ ዘጸግም ኣይኮነን። ከም ንቡር ኣሰራርሓ ግን፡ ናይ ረብሓ ምግጫው (conflict of interest) ስለዘለዎም፡ ኣብቲ ጉዳይ ርእይቶ ይኹን ውሳኔ ክህቡ ኣይግባእን። ቅኑዕ/ውርዘይ ኣሰራርሓ እንተዝህሉ፡ ነብሶም ከግሉሉ ከምዝግበእም ንፈለጡ ወይውን ንተነግሩ ነይሮም። ብኣንጻሩ፡ ኮር ተገልበጥ ኮይኑ፡ ሕጂ ዋላ እቲ ብምጥፍፋእ ገንዘብ ሰልፊ ክሕተትን ካብ ሰልፊ ክሰናበት ዝግበኣ ዝነበረ ሰብ (ኣብ ታሕቲ ተመልከት)፡ ሓው መስፍን ሓጎስ ኣብ ፈጻሚት ሽማግሌ ክትመጽእ ኣይግባእካን ኢዩ ኢሉ ስለዝተቐደሞ፡ ሕነ ምፍዳይ ብዝዓይነቱ ቅዲ፡ ንሓው መስፍን ካብ ሰልፊ ንክስጎግ ዘይግልብጦ የእማን የብሉን። ከምቲ ልቦና ዓደቦ ዝብሎ “ገርሂ (ዘይተሓበረ) ከም ነጋሪኡ፡ መጥሓን ከም ወቓሪኡ” ስለዝኾነ፡ ጨንፈር ኣዲስ ኣባባውን መሳርሒ ኢዚ ቅዲ ኢዚ ካብምጅን ኣይዳሓነትን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ነቲ ብዞባ ሰሜን ኣመሪካ ዝቕረበ ውሳኔ ማባ ናይምስሓብ ጠለብ ከም መደላደሊ/መዳረጊ (countervailing) መታን ክትከውን ተተባቢዓ።

እቲ ካላኣይ ከርሰ-ነገር፡ ብዛዕባ ምንጽልላው ብልሽውና ኣብ ሰዲህኤ ኢዩ። ኢዚ ካኣ ምስቲ ኣብ ከባቢ መወዳእታ 2012 ኣብ ኣዲስ ኣባባ ቤት ጽሕፈት ሰዲህኤ ጠፊኡ ዝተባህለ ኣብ ኢድ ሓደ ኣባል ጨምንፊር ኣዲስ ኣባባ ዝነበረ ካብ 90 ሽሕ ብር ኢትዮጵያ ንላዕሊ ዝኾነ ናይ ሰልፊ ገንዘብ ዝተኣሳሰረ ኢዩ። ኢዚ ጉዳይ ኢዚ ክልተ ደረጃታት ወይውን ገጸት ኣለዎ።

1. **ነቲ ነቲ ገንዘብ ብሓላፍነትን ብሓደራን ዝተረከበ ኣባል ዝምልከት፡-** መጀመሪያ ኣብዚ ክስመረሉ ዘለዎ ጉዳይ፡ “ንጹህ (ኣይገብነኛን) ክሳብ ብሕጊ ጥፍኣተኛ ምዃንካ ዝረጋገጽ” (innocent until proven guilty) ዝብል ናይ ሕጊ ኣምር ምጥቃም ዘይበትኡ ምዃኑ ኢዩ። እቲይምንታይሲ፡ ሰልፊ ኣይኮነን ነዚ ባእታ ገንዘብ ወስድካ/ሰራቕካ ኢሉ ዝኾሶ ዘሎ። እንታዳኣ፡ እቲ ብሓላፍነት ገንዘብ ሰልፊ ዝተረከበ ባእታ ኢዩ እቲ ሰልፊ ብሓላፍነት ዝሃበኒ ገንዘብ ጠፊኡኒ ዝብል ዘሎ። ስለዚ፡ ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ፡ “**ወይ ወሳዲ ኣምጽእ ወይ ወሳዲ ኩን**” ስለዝኮነ፡ እዚ ኣባል ኢዚ ገንዘብ ከምዝጠፍኦ መረጋገጺ ናይ ምቕራብ ሰከም (burden of proof) ናብኡ ኢዩ። ንሱ ግን ካብ ገንዘብ ጠፊኡኑ ሓሊፉ እቲ ገንዘብ ከምዝጠፍኦ መርትዖ ክቐርብ ኣይካለን። ብሰልፊ ዝቐመት መርማሪት ኮሚቴውን ድሕሪ ዓሚቕን ሰፊሕን መርመራ ምክያድ፡ እቲ ገንዘብ ከምዝጠፍኦ መረጋገጺ ኣይረኽበትን (ጥብቆ ተመልከት)። ብተወሳኺ፡ ኣብ ፍዚክስ (Physics) ሓደ ስክለሮሲስ (sclerosis) ዝባሃል ኣምር (concept) ኣሎ። ብመሰርት እዚ ኣምር፡ “ሕሉፍ ባህርያት ናይ ሓደ ባእታ ንህልውን መጻእን ባህርያቱ ይውስኖ/ይጸልዎ”። ንኣብነት፡ እንድሕርዳኣ ናይ ሓደ ሰብ ሕሉፍ ባህሪ ምጥፍፋእን ስርቅን ኮይኑ፡ ናይ ምጥፍፋእን ስርቅን ባህርያቱ እንዳባብዩ ይኸይድ ማለት ኢዩ። ከምዚ ዓይነት ተርእዮ “ስርቂስክለሮሲስ” እንዳተባህለ ይጽዋዕ። ኣብ ቅድሚ ሕጊ ከም ኣማቲ መርትዖ (circumstantial evidence) ኮይኑውን ክቐርብ ይካላል። ስለዝኮነ፡ እቲ ገንዘብ ሰልፊ ብሓላፍነት ተረኪቡ ከብቅዕ ኢቲ ገንዘብ ኣብ ማዓላ ሰልፊ ዘየውዓለ ኣባል ተሓታቲ ጥራሕ ዝኾነሉ፡ **ብዓንቅጽ 4.5.5** ቅዋም ሰልፊ መሰረት ካብ ሰልፊ ክሰናበት ነይሩም። መርሕነት ሰልፊ እዚ ዘይምግባሩ፡ ቅዋም ሰልፊ ዝግህስ ጥሕስት ገይሩ ጥራሕ ዘይኮነስ ንመንፊስን ትሕዝቶን ነቲ ብመርማሪት ኮሚቴ ዝቐረበ ሪፖርታጅ ዝጸረር ውሳኔ ኢዩውን ወሲዱ። እቲ ዘገርምን ዘሰደምምን ካኣ፡ ከምት ኣቦው ዝብልዎ “ዘበነ ግርምቢጥሲ ማይ ንዓቕብ” ኮይኑ ሕጂ እቲ ብገንዘብ ሰልፊ ምጥፍፋእ ተከሲሱ ካብ ሰልፊ ክሰናበት ዝግበኦ ዝነበረ ኣባል፡ ብዘይ ሕጊ ንኣባላት ካብ ሰልፊ ናይ ምስጻግ ውዲታት ዋና ሃንዳስን ኣሳሳዩን ምዃኑን ኢዩ። ሓደ ኣባል ጨንፊር ኣዲስ ኣባባ ዝነበረ ሰብ ግዳይ ናይዚ ውዲታት እዚን መማሳመሲ (escape goat) ናይቲ ጠፊኡ ዝተበህለ ገንዘብ ተገይሩ ከብ ሰልፊ ከምዝተሰገ ምዝካሩ ኣገዳሲ ኢዩ። ካብዚ ሓሊፉ፡ ንኸምዚ ዓይነት ተርእዮ ምርጻምን ምትብባዕን ኣካል ናይቲ ተርእዮ ካብ ምዃን ሓሊፉ ካልእ ከባሃል ኣይካላልን።

2. **መሪሕነት ሰልፊ ዝገበሮ ላዕቱ ዝሰጠሉ ኣታኣላልያ ኢቲ ጉዳይ፡-** መጀመሪያ ብዛዕባ ኢዚ ኣብ ኣዲስ ኣባባ ጠፊኡ ዝባሃል ገንዘብ ዝኾነ ይኩን ሓበሬታ ንኣባላት/መሰረታት ብወግዒ ዝተነግረ ሓበሬታ ኣይነበረን የልቦንውን። ክንድዚ ዝኣክል ገንዘብ (ልዕሊ 90 ሽሕ ብር ኢትዮጵያ) ኣበይ ከምዝኣተወ ዘይተፈልጠ ከንሱ፡ ንኣባላት ሰልፊ ንምንታይ ዘይተሓበር? እዙይከ ግልጹነት ድዩ? እዚ ጉዳይ እዚ ካኣ ሓደ ካብቶም ዓበይቲ ሕቶታት ዘልዓለን ጸገም ዝፈጠረን ኮይኑ ጸኒሑን ኣሎን። ንኣብነት፡እቲ ገንዘብ ከምዝጠፍኦ መሪሕነት ሰልፊ መረጋገጺ/ጭብጥታት(hard evidence) የብሉን። እቲ ሓዘም ዝነበረ ሰብ/ኣካል ገንዘብ ጠፊኡኒ ስለዝበል ጥራሕ፡ ገንዘብ ጠፊኡ ኢልካ ምውሳኔን ሕጋዊ ትካላዊ ኣሰራርሓ ኣይኮነን። ብተወሰኹ፡ ክንድዙይ ዝኣክል ዓቢ ጉዳይ እንዳሃለወን፡ ብሰንኪ ብዛዕቡኡ ንኣባልት ሰልፊ ኣብ ግዚኡ ዘይምሕባርን፡ እቲ ዝመልከቶ ኣካል/ሰብ ኣብ ካላኣይ ጉባኤ ሰልፊ ናብ ምርጫ ቀሪቡስ ከምረጽውን ባቕዑ። እዚኹ ከም ሓበሬታ ሓቢእካ ሰብ ከምዝምረጽ ምግባር ዶ ኣይቐጽርን? ግልጹነት ዝነደሎ ኣሰራርሓ ዶ ኣኮነን? ከም ፖሊቲካዊ ኮራፕሽን ዶ ከ ኣይቐጽርን? ኣብዚ ክስተባሃል ዘሎው ሓቂ ኣሎ። ንሱ ካኣ “ኮራፕሽን”(corruption) ምስ ገንዘብ ጥራሕ ዝተኣሳሰር ዘይኮነስ፡ ዝተፈላለይ ዓይነት (ፖሊቲካዊ፡ ምምህዳራዊ፡ ሞያዊ፡ ወ.ዘ.ተ.) ኮራፕሽን ከምዘሎ ምግንዛብ ከምዘድሊ ኢዩ። ብዙሕ ጊዜ፡ ብዛዕባ ብልሽውና (ኮራፕሽን) ኣብ ሰልፍና ኣሎ ዝብል ወስታታት ክላዓል ከሎ፡ ጥር ኢልካ “መሪሕነትና ዶ ገንዘብ ይወስዱ/ይሰርቁ እዮም” እንዳተባህለ ነቲ ዋስታታት ዘይመልከው ዘትሕዝ ግብረ መልስታት ናይ ማሃብ ዝምባሌታት/ልምድታት ጸኒሑን ኣሎን። ከምዚ ዓይነት ዘምባዕ ኣተሓሕዛን ኣረዳድኣን ካኣ ኣብ ሰልፊ ዘይምርድዳእ ክፈጥር ጸኒሑን ኣሎን።

3. ካብኡ ሓሊፉ፡ እቲ ብገንዘብ ምጥፋእ ክሕተትን ካብ ሰልፊ ክሰናበትን ዝግበኦ ዝነበረ ሰብ/ኣካል ኣባል ማባ ኮይኑ ከምዝምረጽ ተገይሩ ጥራሕ ዝኾነሉ፡ ኣባል ፈጻሚት ኣካል/ኮሚቴ ኮይኑውን ተመዚዙ። እዚ ባእታ ኢዚ ዝሕተተሉ

ዓብይ ጉዳይ ስለዘለዎ፡ ናብ ዝላዓለ ሰልፋዊ ሓላፍነት ከመጽእ የብሉን ኢሎም ንዝተቐመጡ ኣባላት ማባ ናይ ምንጻልን ምጽላምን ወፈራታት ተኸይዱ፡ ኣብ መጨረሻውን ማባ ነቲ ብትሪ ዝተቐመጠ ኣባል ካብ ሰልፊ ናይ ምውንዛፍ ዘይሕጋውን ዘይቅዋማውን ውሳኔ ወሲዱ።

ከምዚ ኣብ ላዕሊ ካብ(1) ክሳብ (3) ተዘርዚሩ ዘሎ ኣሰራርሓ፡ ካብ ብልሽውና ዘተባብዕ ኣሰራርሓ ኢዩ እልካ ምስማዩ ሓሊፍካ እንታይ ክባሃል ይካኣል? ካብዚ ተበጊሰካ፡ መሪሕነት ሰልፊ “ብልሻውና ኣተባብዑ” (ኮራፕትድ ኮይኑ) እንተበልካ ከም ጸርፊ ዲዩ ዝቐጸር? ወይ'ውን ንኩብሪ ሰልፊ ዝሃሲ መርገጺ ከምዝወሰድካ ዲዩ ዝቐጸር? ንምጳኑ፡ ጸርፊ (insult) ኣብ ሰዲህኤ ብኸመይ ኢዩ ዝግለጽ? ሕጋዊ ኣጠቓቕማ ስለዘለዎ፡ ጸርፊ እንታይ ምጳኑ ብንጹር ኣብ ቅዋም ሰልፊ ክሰፍር ኣለዎ። ኣብ ሞንጎ ጸርፊን (insult) ወቕሳን (criticism) ርእዮን (suggestion) ምዕዶን (advice) ዘሎ ወሰናስን (boundaries) ብኸመይ ኣብ ሰልፊ ይግለጽን ይውሰንን? ከከም ጥሙሕካ ክትርጎም እንተኾይኑ፡ ሳዕቤኑ ኢዚ ኣብ ሰልፊ ዝረኣ ዘሎ ሓርጎጽጎጽ ጥራሕ ኢዩ። ንኣብነት፡ ኣባላት ማባ ስለምንታይ ንሓው መስፍን ሓጎስ ንኸውንዝፍ ወስንኩም ተባሂሎም እንተተሓቱ፡ ብዙሓት ካብኣቶም መስፍን “ኮራፕትድ ኢኹም” ኢሉ ጸሪፉና፤ “ዓሳ ብርእሱ ኢዩ ክጨኑ/ክምሽምሽ ዝጅምር” ኢሉና ኢዮም ዝብሉ። ኣብ ቅዋም ሰልፊ ጸርፊ ብኸመይ ከምዝግለጽ ዝድንግግ ሕጊ ይኩን፡ ንመሪሕነት ሰልፊ ጸርፊ ጸርፍካ ተብሂሉ ካብ ሰልፊ ዘሰጉግ ሕጊ የልቦን። ስለዝኾነ፡ ዋላውን ኢዚ ከምጸርፊ እስከ ንቐጸር እንተበልና፡ ሓው መስፍን ሓጎስ ዝጣሓሶ ዓንቀጽ ቅዋም ሰልፊ የልቦን። ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ **“ንጸልኦም ሕጊ ግን ኣይንነፍጎምን/ኣይንኸልኦምን”** ስለዝኾነ፡ ኣባላት ማባ ዋላኳ ንሓው መስፍን ይስልእዎምበር፡ ቅዋም ሰልፊ ብምጥሓስ ንኸውንዝፍዎ ምውሳኖም ካብ ንነብሶም “ርእሲ ሕጊ” ገይሮም ምቐጻር ካልእ ትርጉም ክዋሃቦ ኣይካኣልን።

እታ ብቐጻሊ ትደጋገምን ኣባላት ማባ ከፍፍሮም ዝነኸሱላን እታ ዘይትርጉማ ዘልበሱዎ **“ዓሳ ብርእሱ ኢዩ ክጨኑ/ክምሽምሽ ዝጅምር”** ትብል ኣብ ብዙሓት ሃገራት ካብ ኣማኢት ወይውን ኣሻሓት ዓመታት ኣትሒዞ ትዝውተር ብሂል ኢዩ። እዛ ብሂል ኢዚኣ ቃል ብቃል ትርጉም (literal meaning) ዘይኮንስ ምሳሌ/ውስጠዘኣዊ ትርጉም (metaphorical meaning) ኢዩ ዘለዎ። ብኸምኡ ኢያ ካኣ ኣብ ጠቕሚ ትውዕል። እዚ ማለት ካኣ፡ መሪሕነት ሰልፊ/ውድብ ንኣባላት ሰልፊ/ውድብ ከም “ርእሲ እቲ ዓሳ” ኢዩ። እቲ ብሂል መዛሕትኡ ጊዜ ንዓባይቲ ውድባት/ሰልፍታት ዝምልከት ኮይኑ፡ እንድሕርዳኣ ኢቲ ውድብ/ሰልፊ ደኺሙ/ከሲሩ/ወዲቐ ብሓልፍነት ዝሕተት ኢቲ መሪሕነት ኢዩ ዝብል ትርጉም ይሕዝ። እንተዘይኮነ፡ ዓሳ ብርእሱ ዘይኮንስ ብማዓንጥኡ (ብዓምዑቱ) ኢዩ ከምሽምሽን/ክጨኑ ዝጅምር። ስለዝኾነ፡ ሓው መስፍን ሓጎስ ነዚ ብሂል ምጥቃሙ፡ ብውድቀትን ፍሽለትን ሰዲህኤ ተሓታቲ መሪሕነት (ማባ) ሰልፊ ምጳኑ ንምእማትን ንምሕባርን ዝዓለመ ኢዩ። እዚ ካኣ ቁብልን ንብርን ኣባሃህላ ኢዩ። ናይ ኣባላት ደርጃ ርድኢት ብምምዝማዝ ቃል ብቃል ትርጉም (literal meaning) እንዳሃብካ ብገለገለ ኣባላት ማባ ከም መረሳሰኒ ስሚዒታት ኣባላት/መሰረታት ክጥቀሙሉ ምፍታኖም ግን ከም ምፍጻም ቢደል ጥራሕ ዘይኮነስ ውንጀል'ውን ኢዩ።

ሰዲህኤ ኣብ ተኣፋፊ ጊዜን ኩነታትን ምህላወ ኣሻቓሊ እኳ እንተኾነ፡ እቲ ዝከፍኡ ግን መሪሕነት ሰልፊ ነዚ ሓቂ ወይ ኩነት (reality) እዚ ክኸሕዶ ምፍታኑ ኢዩ። As Peter Drucker once said “A time of turbulence is a dangerous time, but its greatest danger is a temptation to deny reality”። ስለዝኾነ፡ ማባ ነቲ ዝወሰዶ ውሳኔ ብምስሓብ፡ ኣብ ሰልፊ ንቡር እሂን-ሚሂን ዝፈጥር ሃዋሁ ንከመጽእ ክጽዕት ኣለዎ። **ሕጂ እቲ እንኮ ኣማራጺ፡ ንኹሉ ጸገማት ሰልፊ ኣለልዩን ፈቲሹን መፍቲሒታት ክናደየሉ ዘኸእል “ህጹጽ ሰልፋዊ ዋዕላ” ምጽዋዕን ምክያድን ኢዩ።** ደጋግምና ከነስምረሉ ዘለና፡ ተጋግዮ እልካ ገይጋካ ምእራም ምልክት ብስለትን ልቦናን እምበር ምልክት ስንፍና ወይውን ሽንፈት ኣይኮነን። ሓደ ሓድ ግዜ ናይ “ሓበን ወይ ናይ ኩርዓት/ክብሪ” ስምዒትካ ምውሓጥ (swallowing your pride) ልቦና ኢዩ ። ከምቲ፡ “መልኸዕ እምበር ውሕልነትሲ ካብ ጎረቤተይ ይልቀሖ” በለት ዝባሃል፡ ድልየት እንተሎ መገዲ ኣሎም ልባና ንግበር። ልቦናውን ክጥረን ካብ ጎረቤት ክልቓሕን ይካኣል ኢዩ። ካብቲ ጸቢብ ባኮ ውጽእ ኢልና እስከ ምሕሳብ ንጅምርን ነዘውትርን (let's practice lateral thinking)።

ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ፡ “ኣሕዋት ምስ ዚጻልኡ፡ እንታይ ዘየጥፍኡ” ኢዮም እስከ ሓመኹሽቲ ኣይንንፈ።

የቐንጸለይ
ጉብረ